

E. GANGL:

Po mesa in moke!

1.

d naše hiše sem šel malo navzdol, potem na levo po ravni cesti, nazadnje pa nekoliko navzgor mladim nogam ni bilo treba niti deset minut hoje — pa sem bil pri svoji teti Tini. Teta Tina je imela troje otrok: najstarejšega Milana, nekoliko mlajšo Minko in otročeta Tinco, ki je tisti čas še neusmiljeno vekala v zibelki. Meni — najstarejšemu in največjemu v naši in tetini hiši — ni bilo dosti mar za obe dekleti. Minka mi je bila preotročja, Tinca pa — hm, kaj naj odrastel dečko počne s tako punčko, ki pod milim Bogom ne ume nič drugega, nego da se kremži in cmeri ali pa pije mleko! Mi smo že otepali kruh, ki je bil toliko slastnejši, ako je bil konec klobase po-

leg njega! Mi — moški, kajpada!

Z Milanom pa sva bila prijatelja. Bil je nekoliko let mlajši od mene, toda to razliko je izravnala zavest, da imam moč in oblast nad njim, ki je moral — po domače povedano — plesati tako, kakor sem jaz pisikal. Tega se Milan in zavedal, ampak storil mi je vse, kar sem zahteval od njega, ker se mu je enostavo zdelo, da mora biti tako! Če je časih napletel kakšno prav nerodno in otročjo, ga je teta močno pokarala, vrhutega pa je še dostavila vprašanje, kdaj neki dojde oni čas, ko bo Milan tako pameten, kakor sem — jaz!

Seveda se je meni ob taki pohvali ponosno zavihal nos, a Milan je še spoštljivejše in vdanejše gledal mene — svojega vzornika!

Nekega dopoldne jo zopet primaham k teti pogledat, kaj dela moj Milan. Bil je v kuhinji, kjer je imela teta opravka s kuho. Pod hišo na ravnici, ki smo ji rekli tratina, je imel mesar Grbec svojo mesnico. Razločno smo čuli v kuhinjo, kako je Grbec vihtel široko sekuro, ki je v enakomernih presledkih padala na visoko tnalno: sekal je kupovalcem meso.

Tedaj reče teta: „Pojdi h Grbcu, Milan, pa mi prinesi mesa! Saj ve koliko! Vzemi ročno košarico, da vanjo denesh meso! Tu imaš denar!“

In teta seže v denarnico in da Milanu bankovec za pet goldinarjev. (Takrat smo imeli še goldinarje).

„Nimam drobiža,“ dostavi teta, „pa glej, da denarja ne izgubiš!“

Milan je stisnil bankovec v pest in se odpravil iz kuhinje.

„Stopi z njim, stopi in popazi na otroka, da ne izgubi denarja!“ naprosi teta mene.

„Brez skrbi!“ se odrežem in stopim za Milanom, ki je spotoma na veži vzel košarico.

Srečno sva prišla do mesarja Grbca in pogumno stopila predenj.

„Bog daj!“ reče mesar in pristavi vprašanje: „Koliko?“

„Náte!“ odgovori Milan in vrže bankovec na tnilo.

„Hohó!“ se začudi Grbec, „ali boste imeli goste?“

„Mogoče,“ pravim jaz, češ, naj mesar ve, da imam tudi jaz besedo pri hiši!

„E, pa dobro!“ meni mojster. „Ali goveje?“

„Po navadi!“ odgovori moj varovanec.

In mesar začne sekati. Seka in seka, tehta in tehta, mrmra, računa, meče v košarico. Kup mesa raste, raste in naraste košarici do vrha in vse gor do ročaja.

„O, koliko meska!“ se smeje Milanu srce.

„Morda še zame odleti košček kuhanega ali pečenega!“ vstane v meni vesela misel.

„Tako!“ reče naposled mesar, „sedaj pa pojdita, če bosta zmagala pezo, pritlikavca!“

Hm! Oba sva prišla — vsak za en konec rojoča.

Res bi bila Milanu kmalu odpovedala roka, zato sem pa jaz jačje prijel, da sem pri tisti priči pokadil mesarju pod nos zaradi tistega pritlikavca.

Tako sva nesla tisto strašno količino mesa proti domu. Pomislite, koliko je bilo tisti čas za toliko denarja mesa, ko so ga prodajali malo dražje kot zastonj!

Nesla sva, nesla — no, nesel sem naposled sam, zakaj Milan je skoro opehal, prepustil breme meni, sam pa modro sklenil: „Ti nosi, jaz bom pa jedel!“

Toda zamudila sva se precej časa, ker teta je že stala na vratih in naju čakala.

A ko se prikaževa izza ovinka, se prime teta za glavo in vpraša začudena: „Ali mi neseta celega vola? Kaj sta pa napravila? Prava dva tepca sem poslala k mesarju! Poslal mi je vola in še dva telička za navržek!“

Tedaj se je nama zabliskalo, da nekaj ni v redu. Milan in jaz — oba sva začela hkrati nekaj jecljati in se izgovarjati, toda teti s tem ni bilo nič pomagano. Mene in Milana ošvigne s hudim pogledom, pograbi košarico z mesom in steče sama h Grbcu. Jaz pa — kolikor so me nesle noge — domov! Daleč tam za mojim hrbtom se je oglasil Milanov jok...

In nisem se še dobro oddahnil doma, ko priteče k nam tetina Minka. In seveda naravnost k naši materi v kuhinjo, kjer sta bili tudi moji dve sestri. Kar zdelo se mi je, čemu je Minka prišla; povedat je prišla,

kako sva kupila celega vola in še dva telička povrhu! One v kuhinji so se smejale, jaz sem se pa jezil: na Milana, ki je hotel preveč mesa; na mesarja, ki je preveč mesa nasekal; na košaro, ki je preveč mesa sprejela vase; jezil sem se pa tudi na Minko — klepetuljo!

2.

Jaz in Milan sva nosila že hlače in v hlačah sva imela žepe. Prave žepe! Moji žepi so bili večji, Milanovi manjši — umerjeni so bili po velikosti mož, ki sta jih imela! Nihče naj se torej ne čudi, če je bilo v mojih večjih žepih več blaga, nego v Milanovih manjših. Žepna ruta, pipec, kroglice za nikanje, krušne drobtine, kos vrvce, nekaj gumbov, par žrebljičev, racmanovi krivčki, orglice, materin naprstnik, čreveljček od sestrine punčke, očetov naprstni gumb, brada zlomljenega hišnega ključa, pokrovec starega očeta njuhljače, triogelni drobec steklenega bisera s cerkvenega lestenca — o, kako lepo se je v njem lomilo solnce! — in košček krede. Bržkone sem kako stvarco še izpustil, zakaj dolgo je že od tedaj, in nič čudnega ni, če mi je ušla iz žepa in spomina! A kako je prišla kreda v moj žep, tega še danes ne vem. Mogoče, da je smuknila sama vanj, ko sem se tolikokrat vrtel pred šolsko tablo!

Z Milanom sva večkrat pregledovala te lepe in koristne reči! Posedla sva pred tetino hišo v travo in si razkazovala svoje dragocenosti. Časih sva tudi kaj zamenjala ali drug drugemu darovala — največkrat je bilo tako, da se je moje bogastvo pomnožilo, Milanovo pa skrčilo. Seveda je bilo časih treba tudi izprazniti žepe, to se je zgodilo redoma takrat, kadar so prišle hlače materi v roke. Pa sva začela z novimi zbirkami in z novim bogastvom!

In tako sva bila zamaknjena v svoje zaklade tudi tistega popoldne, ko je hipoma zaklical za najinim hrbtom Milanove matere glas: „Po moke!“

Tako sva se zbala za svoje dragocenosti, da sva jih hitela kar najhitreje tlačiti v žepe in da nisva natanko umela vsega tetinega naročila. Ujela sva le zadnje njene besede, ko je bilo najino imetje že na varnem: „...k Premarju na Primostek!“

„Da, da!“ sva pritrljala oba.

„Sicer sem pa natanko zapisala na ta-le papir, koliko moke prinesita. Glejta! Papir je na dnu košarice. V ta papir sem pa zavila natanko toliko denarja, kolikor moka stane. Glejta! Ta papir z denarjem je tudi na dnu košarice! Da ne bo zopet tako, kakor je bilo zadnjič z mesom!“ je govorila teta.

„Zadnjič z mesom...“ se je porogala Minka za tetinim hrbtom.

„Ali sta me umela? Sedaj pa le brž! Pa glejta, da se še danes vrneto!“ je naročala teta in nama požugala s prstom — pol v šali, pol resno.

In sva šla!

Spogledala sva se in si potožila: „K Premarju na Primostek! Tako daleč...“

Res — čudno je to! Takorekoč pred nosom ima Premar svojo prodajalnico za moko, a naju pošilja teta v Premarjev mlin na Primostek, ki je najmanj eno uro hodá daleč od Metlike! Še nikoli nisva bila tam, a sedaj morava kar sama na konec sveta! E, pa idiva! To sva vedela, da je treba najprej tja proti Kolpi, potem pa na desno, kjer se odcepi cesta proti Črnomlju. Tam nekje za tistimi griči in ovinki in travniki in lozami je Primostek in Premarjeva moka. In sva šla dalje in dalje. Brzjavni drogovi so stali vzpota, pred nama pa je bila dolga, dolga cesta. In če izgrešiva pot in ne prideva več nazaj?

Tedaj se spomnim svojega koščka krede. Iščem, tipljem po žepih, a do krede ne pridem. Vse reči so mi silile pod prste, le krede ni hotelo biti, ko bi je najbolj rabil. Ni kazalo nič drugega, nega da sva z Milanom sedla v travo. On je držal svoj klobuček pred menoj, jaz sem pa vanj metal iz žepov kos za kosom in naposled sem le prišel do krede. Potem sem lepo počasi napolnil žepo, pa sva stopila z Milanom naprej.

In ko sva prišla do prvega brzjavnega droga, sem začrtal nanj s kredo križ, na drugem ravno tako, na tretjem, na četrtem tudi.

„Da ne izgrešiva pota,“ sem razlagal Milanu. „Ti križi naj nama kažejo pot proti domu.“

„Kje neki tiči ta Primostek!“ je vzdihnil Milan.

„Le potrpi, Milan!“ sem ga tolažil, „če nosijo moko s Primostka v Metliko, tudi midva prikorakava iz Metlike na Primostek.“

„Kaj praviš, da nosijo! Vozijo, vozi'o!“ se je razvnel Milan. „Na svoje oči sem že najmanj desetkrat videl pred Premarjevo hišo v Metliki voz, ki so z njega skladali vreče moke! O, ko bi vsaj pridrdral voz, da bi sedla nanj in se peljala do mlina!“

„Ne bodi no tako siten!“ sem se razjezil na obupanega potovalca, „hodiš komaj kake pol ure, pa že pešaš! Ti si pa res za po svetu! Sedi malo v travo, da ti noge ne odpadejo!“

Pa sva sedla v travo kraj ceste in sva začela ogledovati vsak svoj zaklad. Milanu sem posodil svoje orglice, da si je drobil pesemco za kratek čas, jaz sem pa lovil v stekleni biser solčne žarke, ki so v pisanih barvah plesali na moji dlani. Niti opazil nisem takoj, zamaknjen v mavrično poigravanje žarkov, da je Milan vstal in se sukal na travi po glasovih orglic. Torej ni bil nič več truden.

„Sedaj pa le naprej!“ sem ukazal in se dvignil na pot.

Milan je poskočil na cesto ter poplesaval zdaj po levi, zdaj po desni nogi pred menoj, na vso moč pihajoč na orglice. A kakor bi odrezal, je umolknila glasba, in začul sem žalostni Milanov glas: „Nikamor več ne morem! Neusmiljeno sem truden in lačen. Ko bi vsaj malo kruha vzela s seboj na tako dolgo potovanje! Prej bi prišla v Karlovec nego, pa na Primostek.“

„Seveda,“ sem mu odgovoril, „plesal bi, plesal, mami pa ne bi šel po moko! In kaj ti veš, kje je Karlovec! Karlovec je petkrat ali pa

osemkrat tako daleč kakor Primostek.“ Pa sem zopet napravil križ na brzojavni drog.

„Morda pa Primostka sploh ni več,“ mi seže v besedo Milan, ki se mu je že začelo nabirati na jok. „Ali je zgorel ali ga je pa voda odnesla.“ Debela solza mu je namočila lice, druga, tretja solza : udaril je v glasan, obupen jok.

„Koliko neki je že ura?“ je vprašal ves v solzah.

„Kaj vem, koliko!“ sem dejal slabe volje.

„Morda je že polnoči!“ je zajavkal Milan in dostavil resno in odločno: „Na Primostek nocoj že ne prideva. Kar nazaj pojdiva! O, mama, moja ma - ma...“

Košarico je postavil na cesto in si je otiral solze. Tako milo se je jokal, da je bilo še meni hudo.

„Pa pojdiva nazaj -- no!“ sem mu dejal. „Ne morem pomagati, ako neče biti Primostka od nobene strani.“

Milan se je takoj zasukal v obratno smer, obesil košarico za komelec, potisnil klobuček nazaj in si zaigral na orglice. Še na križe po brzojavnih drogovih ni gledal, tako se mu je mudilo proti domu.

Pa na te križe nama tudi ni bilo treba paziti, ker sva hodila po isti poti nazaj, kakor sva šla prej tja. Mračilo se je že, ko sva dospela do Metlike — seveda brez moke.

„Sedaj pa pojdi le sam domov!“ sem svetoval Milanu in jo ubral proti svojemu domu.

V skrbeh me je vprašala mati: „Kod, za Boga, sta pa hodila? Po vsej Metliki vaju išče teta.“

„Saj je nama ukazala iti k Premarju na Primostek,“ sem se opravičeval, „toda ker ni bilo Primostku nikjer, sva se vrnila.“

„Ravno narobe! Ne k Premarju na Primostek! Tako je velela teta. Saj ima prodajalnico skoro tikoma ob tetini hiši, pa bi vaju pošljala tako daleč? Ampak vidva sta sedela na ušesih! No, res! Takih dveh ptičkov pa ni pod farnim zvonom! Vaju bi bilo dobro poslati po smrt!“ se je jezila dobra moja mati.

Kako je Milan obračunal s svojo materjo, tega mi ni vedel povedati. Drugega dne mi je rekel, da je že pozabil! Lahko si pa mislimo, kako in kaj je bilo, čeprav bi nam tega ne povedala Minka, ki je radovedno izpraševala, ali je tudi pri nas pela — šiba!

